

Udgravninger i Shilo, Elis og Samuels By (1931). Trods et stærkt svækket Helbred vilde han dog søge at gennemføre endnu en tredje Kampagne, men rantes her, knap 59 Aar gammel, af den Sygdom, som blev hans Bane. P. N.

Den 26. August 1932 døde Professor Edvard Bull i Oslo, 50 Aar gammel; kun en Snes Aar kom han til at arbejde i historisk Videnskab, i femten Aar var han Universitetslærer. Som Professor fulgte han efter Ernst Sars, der var den blandt de ældre Historikere, han havde mest Samfølelse med og ærede højest. Ligesom Sars var Bull aaben for videnskabelige og litterære Impulser og lydhør for Tidens Ideer. Hans overordentlige Receptivitet gjorde, at han stod i en Udvikling, der ikke sagtnede med Aarene.

Edvard Bulls første historiske Forsøg, der var fremkaldt af en Prisopgave, udsat af det theologiske Facultet, gjaldt Skrifte og Bod i den norske Kirke i Middelalderen; ud af denne Studie voxede Disputatsen *Folk og Kirke i Middelalderen* (1912). Men Tiltrædelsesforelæsnngen i Sept. 1917 røbede, at han var ved at lægge et større Forskningsomraade under sig. I 1920 udkom det i metodisk Henseende vigtige Arbejde *Leding*, der er blevet til under Tilskyndelse af Erik Arups Afhandling »Leding og Ledingsskat i det 13. Aarhundrede«, og i 1922—1927 *Kristianias Historie*, som har laant Ideer fra Sombart. Denne Bog med indtrængende Redegørelse for økonomiske Vilkaar og Samfundsforhold, med de stadige Udblik fra Byen til Oplandet og det hele Rige var Lokalhistorie i ny Forstand, og Bull blev en Foregangsmand paa dette Felt. Han holdt paa, at Lokalhistorien, dreven med Indsigt og god Metode, var af største Værdi for den almindelige Historie, og gennem Foredrag paa Hjemstavnskursus, offentliggjorte under Titel *Innledning til bygdehistorisk Studium*, gav han Vejledning og kastede Ideer ud i Mængde. At finde, hvor Opgaverne laa, var hans Styrke. De historiografiske Oversigter i »Norsk historisk Videnskap« og »Histoire et historiens depuis cinquante ans« gav ikke blot Tilbageblik med billig Vurdering af det Arbejde, der var gjort, men viste atter og atter hen til de uløste Problemer.

Fremstillingen af Tidsrummet 1000—1280 i *Det norske Folks Liv og Historie gennem Tiderne* blev Edvard Bulls sidste Værk. Pladsen var trang for saa omfattende et Æmne, men maaske var det netop et lykkeligt, for hans Evner passende Forhold. Hans Fremstilling er knap og grej med mange rammende Bemærkninger. I Vurderingen af den litterære Overlevering staar han under Indflydelse af Kohts Sagakritik, — i sit Syn paa Ud-

viklingen er han vel ogsaa til en vis Grad paavirket af den ældre Collega: Brydningen mellem Samfundets ulige Lag er Historiens Indhold, Kampene mellem det vidtstrakte Norges Landsdele, Trøndelagen, Vestlandet, Viken, med uensartet Udvikling og social Forskellighed fylder Aarhundrederne. Men vigtigere end hvad Bøger og Samvær med Fagfæller kunde lære er Erfaringerne fra Nutidens Samfundskamp, som Bull, der var en af det norske Arbejderpartis Førere, stod midt i. Disse stærke Indtryk har præget hans Værk og bestemt Valget af det, han drager frem som det væsentlige, uden at det dog kan siges, at han har været snæver eller har maalt den gamle Tid med Nutids Maal.

Ellen Jorgensen.

Godt 82 Aar gammel døde 5. April 1932 den tyske Historiker Max Lenz. Han var født i Greifswald og udnævntes i 1881 til Professor i Marburg. Her opholdt han sig i 7 Aar, for derefter over Breslau at komme til Berliner Universitetet. I 24 Aar stod han paa Katedret i Righovedstaden, og her har han øvet sin Manddomsgerning. Til alles Forundring sagde han i 1914 Byen farvel for i sine allersidste Aar at hellige sig det unge Universitet i Hamburg. I 1922 tog han sin Afsked.

Max Lenz begyndte sit videnskabelige Arbejde med Emner fra den sene Middelalder og fra Reformationstiden. Med særlig Iver vendte han sig mod Joh. Janssens Forherligelse af Middelalderens Slutningstid og mod hans Opfattelse af Reformationens skadelige Indvirkning paa det tyske Folk. Hovedværket er hans *Lutherbiografi*, der udkom 1883, og af andre Arbejder fra den første Periode maa nævnes *König Sigismund und Heinrich V von England* (1874), *Drei Traktate aus dem Schriftencyclus des Konstanzer Konzils* (1876) og *Die Schlacht bei Mühlberg* (1879). For Lenz var Luther Indbegrebet af den tyske Tanke og stærkt understregedes det personlige Moment i Luthers religiøse Opfattelse. Nationale Motiver havde ingen Indflydelse.

Fra Studiet af Reformationstiden vendte Lenz sig mod det 19. Aarhundrede, og ogsaa her samlede hans Arbejde sig om en stor Skikkelse, nemlig Bismarck. I 1899 udgav han *Zur Kritik der Gedanken und Erinnerungen*, og 1902 fulgte *Geschichte Bismarcks*. Dette Arbejde har især Betydning derved, at Hovedskikkelsen ses i den store Sammenhæng med den almindelige Historie.

Ogsaa en anden stor Skikkelse fængslede ham, nemlig Napoleon, og i 1905 udkom første Udgave af hans *Napoleonsbiografi*.